

**ЭЛДИК
БАНК**

эл үчүн

Документардык операциялар
жана сооданы каржылоо
2025

Азыркы учурдун шарттарында чарба турмушунун маңызы эмнеде? Буга жоопту баары билет – бул акча. Демек, материалдык баалуулуктарды берүү жана кызматтарды көрсөтүү менен байланыштуу бардык бүтүмдөр акчалай эсептешүүлөр аркылуу болот.

Экспорт-импорт бүтүмдөрү бир катар жагдайлардан улам татаалдашы мүмкүн: ташуу убактысы жана тобокелдиги, бажы формалдуулугу, импорттук-экспорттук чектөөлөр, ошондой эле өнөктөштөрдүн бири-биринин ишкердик аброю жана чынчылдыгы тууралуу билбегендиги.

Төлөө иштеринде ыңгайлуу шарттарды түзүүдө эл аралык эсептешүү ыкмалары бар.

Алардын негизгилеринин бири – **аккредитив** (латын *accredo* сөзүнөн – ишенем дегенди билдирет). Аккредитивдер менен эсептешүүлөрдүн жүрүшүндө ар кандай түрлөрү иштелип чыккан, алардын 90% документардык аккредитивдер.

**ЭЛДИК
БАНК**

Аккредитивдер

Импорттоочулар үчүн

- Документардык аккредитив импорттоочуга сатуучунун беррүү (поставка) боюнча милдеттенмелерин аткарбагандыгына байланыштуу тобокелдикти олуттуу түрдө төмөндөтүү жагында жардам берет.
- Аккредитив товардын жөнөтүлгөндүгүн тастыктаган документтер берилгенден кийин гана төлөнөт деген ишенимди берет.
- Аккредитив болгон учурда толук же жарым-жартылай алдын ала төлөбөй коюуга болот.
- Аккредитив импортерго анын кызыкчылыктарын эске алуу менен контракт боюнча төлөм схемаларын түзүүгө мүмкүндүк берет.
- Аккредитивди ачуу менен импортер өзүнүн төлөө дараметин тастыктайт

жана келечекте төлөмдүн ыңгайлуу шарттарына ишене алат.

Экспорттоочулар үчүн

- Аккредитивдин шарттарында көрсөтүлгөн документтерди көрсөтүүдө төлөө гарантиясы.
- Биринчи кезекте, сатып алуучу тапшыркты жокко чыгарган же өзгөрткөн учурлардагы өндүрүш тобокелдигин азайтуу.
- Өз кызыкчылыктарын эске алуу менен жеткирүү графигинин иретин түзүү мүмкүнчүлүгү.
- Сатып алуучу товарга карата кандай болбосун доомат үчүн төлөмдөн баш тарта албайт.
- Импорттоочу берилген товарларга карата бардык дооматты аккредитивден жана ал боюнча төлөмдөн өзүнчө көрсөтүүгө тийиш, бул экспортерго мындай маселелерди чечүүдө чоң артыкчылык берет.

ЭЛДИК
БАНК

Аккредитивдер

Аккредитив деген эмне?

Бул банктын экспортерго/сатуучуга сатып алуучунун/импортердун көрсөтмөсү боюнча жана эсебинен экспортер/сатуучу көрсөткөн документтер **боюнча** жеткирилген товарлардын/кызмат көрсөтүүлөрдүн наркынын суммасы боюнча төлөө милдеттенмеси.

Камсыздоо даражасы жана тобокелдикти өзүнө кабыл алуу учуру аккредитивдин түрлөрүн аныктайт:

- тастыкталган жана тастыкталбаган;
- Жабылган, жабылган эмес.

- **Тастыкталган аккредитив** эмитент банктан (аккредитивди ачуучу банк) башка банктын аккредитивди ачкан импортердун банкынан ал ордун толтурууну алган-албаганына карабастан, экспорттоочуга төлөнүүчү сумманы төлөө милдеттенмесин камтыйт.
- **Тастыкталбаган аккредитив** эмитент банктын гана (аккредитивди ачуучу банк) экспортерго төлөнүүчү сумманы төлөө боюнча милдеттенмесин камтыйт. Тастыкталбаган аккредитивде, эгерде импортердун банкы (эмитентбанк) ага тиешелүү сумманы которгон учурда гана экспортердун банкы төлөйт.

- **Жабылган аккредитив** Кардардын/Арыз ээсинин акча каражаттары менен камсыздалган. Аккредитивдин суммасы Кардардын/Арыз ээсинин эсебинин чыгарылат жана аккредитивдин бүткүл мөөнөтүнө атайын жабуу эсеби боюнча аткарылат (депондоштуруу).
- **Жабылбаган аккредитив** Кардар/Арыз ээси үчүн Банк тарабынан белгиленген лимит эсебине ачылат. Лимиттин шарттары жана чендери жөнүндө чечимди Банктын Кредиттик комитети кабыл алат.

- **Которулуучу (трансфер) аккредитив** – бул аккредитивдин түрлөрүнүн бири. Анын өзгөчөлүгү анын пайдасына аккредитив ачылган бенефициар өзүнүн аккредитив боюнча укуктарын (жарым-жартылай же толук) үчүнчү жактарга бере алгандыкта. Маселен, өткөрүп берилүүчү аккредитивди бенефициар сатылып жаткан бардык тиешелүү нерселерди өзү чыгарбай, бирок аларды субберүүчүлөрдөн сатып алган учурда ачуу максатка ылайыктуу. Сатып алуучунун мындай аккредитивди ачууга макулдугун алуу менен сатуучу өзүнүн субберүүчүлөрүнө аккредитивдин бир бөлүгүн аларга которуу жолу менен төлөй алат, бул субберүүчүлөр үчүн өзүнчө аккредитивдерди ачууга караганда кыйла арзан.
- **Компенсациялык аккредитив (back-to-back).** Аккредитивдин шарттары аны өткөрүп берүүгө мүмкүндүк бербесе дагы, аккредитивдик эсептешүүлөрдү жүргүзүүдө ортомчу же генералдык берүүчү анын пайдасына ачылган базалык аккредитив боюнча талаптарын өндүрүүчүгө же берүүчүгө (субберүүчүгө) өткөрүп берүүнү каалаган учурлар болушу мүмкүн. Мындай учурда ортомчу же генералдык берүүчү өз банкынан анын пайдасына ачылган аккредитивдин базасында Компенсациялык аккредитивди ачууну өтүнө алат.

- **Револьвердик аккредитив (дароо жаңылануучу аккредитив).** Сатып алуучу көпчүлүк учурда жакшыраак бааны алуу үчүн азыркы учурда керек болгон товарлар боюнча көп учурда тапшырык берет. Мында товарды жеткирүү бөлүктөргө бөлүнүп, айрым партиялар белгилүү бир аралыкта жөнөтүлөт. Бул учурда ар бир жолу жарым-жартылай жеткирүүнү камтыган револьвердик аккредитивди берүү максатка ылайыктуу.
- **"Кызылдай убада» аккредитиви.** Бул аккредитив боюнча аванстык төлөөнүн өзгөчө түрү. **"Кызылдай убада"** сатуучу үчүн өзгөчө артыкчылык болуп саналат. Ал аккредитивди сунуштаган банка сатуучуга товарды жөнөтүү үчүн аванс төлөм катары аккредитивдин суммасынын бөлүгүн төлөөгө мүмкүндүк берет. Кызыл убада-шарттуу аккредитив ачуучу банктын жоопкерчилиги астында **макул болуучу (авизалоочу)** банк бенефициарга көрсөтүлгөн авансты талап кылынган документтер берилгенге чейин төлөй ала тургандыгын билдирет.
- Аккредитивдердин өзгөчө түрү бар – **резервдик аккредитивдер. Мындай аккредитивдер (Stand-by L/C (SBLC),** банктык гарантия сыяктуу, милдеттенмелердин аткарылышын камсыз кылуу интсрументи болуп саналат. Резервдик аккредитивдер, башка бардык аккредитивдер сыяктуу эле, эл аралык эрежелер менен жөнгө салынат (мисалы, Документардык аккредитивтер боюнча өнчөйлөштүрүлгөн эрежелер жана адат (UCP-600)), же атайын эрежелер - Эл аралык резервдик аккредитивтердин тажрыйбасы (ISP-98).

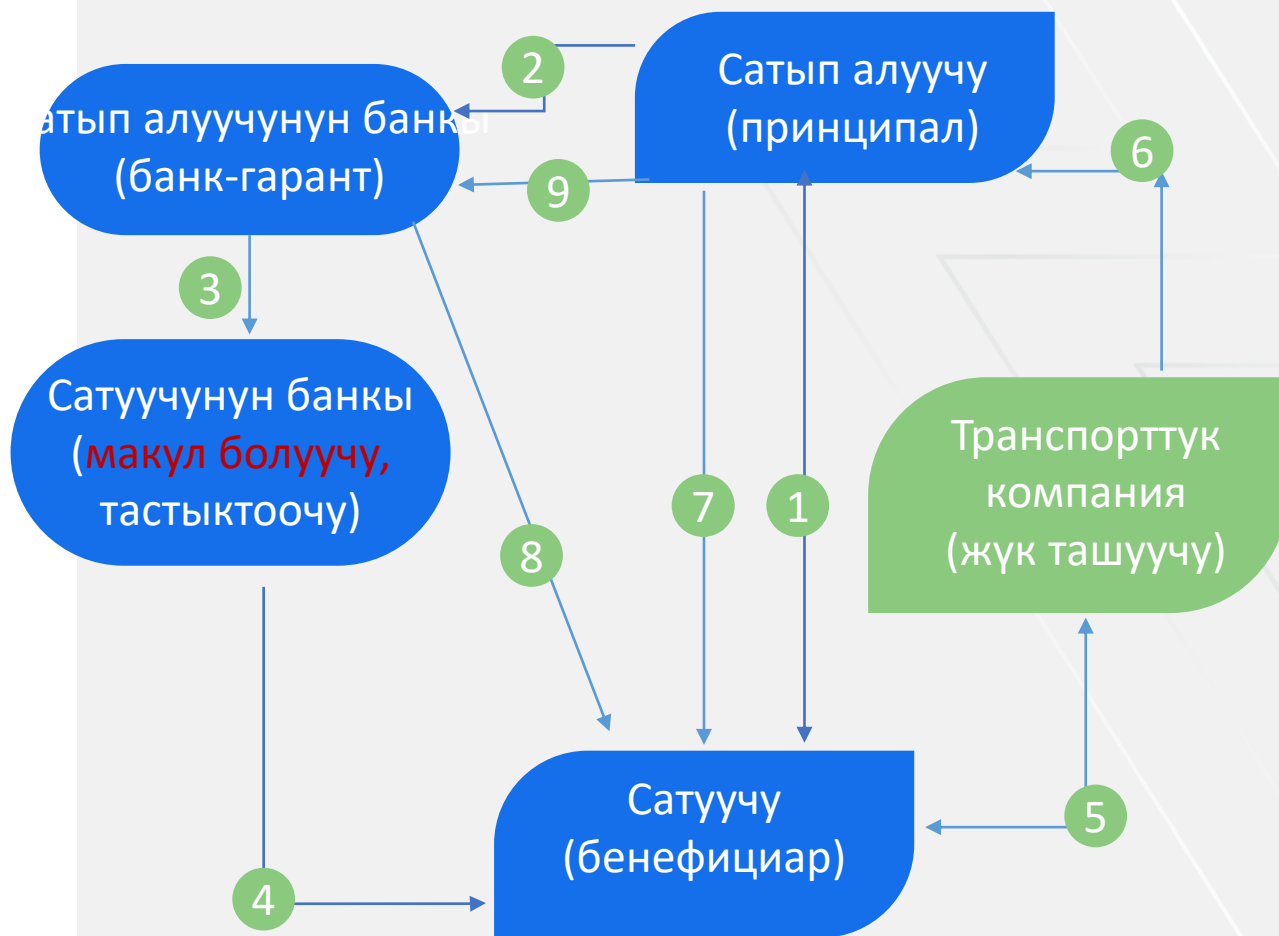
**ЭЛДИК
БАНК**

Гарантиялар

Гарантия деген эмне?

Банктык гарантия - милдеттенмелердин аткарылышын камсыздоо ыкмасы, ага ылайык, эгерде, Бенефициар тарабынан койгон гарантия менен каралган бардык талаптарды жана шарттарды сактоо боюнча өзүнүн милдеттенмелерин толук же жарым-жартылай аткарбаган учурда, Банк-гарант Принципал (кардар) үчүн каражаттарды төлөө боюнча Бенефициардын алдындагы акчалай милдеттенмесин өзүнө алат.

Гарантия үч тараптын кызыкчылыктарынын тең салмактуулугуна жетишүүгө, ошондой эле, келечекте талаш-тартыштарды болтурбоо үчүн тараптардын укуктарын жана милдеттерин аныктоого багытталган.

Схеманын сүрөттөлүшү:

1. Контракт түзүү.
2. Банктык гарантия алууга арыз.
3. Банктык гарантияны берүү жана анын багытын **макул болуучу** банкка (көбүнчө сатуучунун өлкөсүндө жайгашкан) сатуучуга бул гарантияны берүү өтүнүчү менен.
4. Анын пайдасына банктык гарантия берүү жөнүндө сатып алуучунун расмий билдирүүсү.
5. Сатып алуучунун пайдасына товарды жөнөтүү.
6. Товарды сатып алуучуга транспорттук компания тарабынан жеткирүү.
7. Алынган товар үчүн сатып алуучунун төлөмү.
8. Сатып алуучу товардын акысын төлөбөгөн учурда, гарант банк же ырастоочу банк сатуучуга гарантияланган суммасын которот.
9. Сатып алуучунун гарант банкка гарантияланган милдеттенмеси боюнча которулган сумманын ордун толтуруусу.

Чыгарылган банктык гарантия бул "керек болбой" калгандытан кайра кайтарылбай турган документ болуп саналат. Колдонуудагы мыйзамдардын ченемдерине ылайык банктык гарантия төмөндөгү шарттарда токтотулат:

- бенефициарга ал берилген сумманы төлөгөндө;
- ал берилген гарантияда көрсөтүлгөн мөөнөт аяктагандан кийин;
- бенефициардын гарантия боюнча укуктарынан баш тартуусунун жана аны гарантка кайтарып берүүнүн натыйжасында;
- бенефициардын гарантты өз милдеттенмелеринен бошотуу тууралуу жазуу жүзүндөгү арызы менен.

Гарантиялардын негизги түрлөрү

Тендердик гарантия - тендердин катышуучусу тапшырык (заказ) берүүчүнүн алдындагы тендердик милдеттенмелерин аткарууну камсыздоо гарантиясы.

Гарантиянын максаты: бул гарантия ачык тендерлерди (конкурстарды) өткөрүүдө талап кылынат жана төмөнкү учурларда кепилденген акча суммасын төлөөнү камсыз кылат:

- тендердик билдирмелерди кароонун мөөнөтү аяктаганга чейин тендердин катышуучусу тарабынан өзүнүн конкурстук сунушун артка алуусунда;
- тендердин жеңүүчүсү тапшырык берүүчү же подрядчы менен товарларды же кызмат көрсөтүүлөрдү берүүгө контрактка кол коюудан баш тартканда;
- тендердин катышуучусу конкурстук (аукциондук/конкурстук) документацияда каралган башка милдеттенмелерди аткармаганда.

**ЭЛДИК
БАНК**

Гарантиялар

Аванстык төлөм гарантиясы - берүүчү/аткаруучу келишим боюнча өз милдеттенмелерин аткарбаганда же авансты контракта көрсөтүлгөндөн башка максаттарда пайдаланган учурда мурда алынган авансты кайтарып берүү гарантиясы.

Контрактты аткаруу гарантиясы - түзүлгөн контракт (келишим) боюнча өз милдеттенмелерин аткарууну камсыздоо катары берүүчүнүн/жумуштарды/кызматтарды аткаруучунун тапшырыгы боюнча берилген гарантия. Бул гарантиянын болушу тараптардын ортосундагы келишимдик мамилелерди бир топ бекемдейт.

Гарантиянын максаттары: сатып алуучунун/тапшырык берүүчүнүн алдындагы берүүчүнүн/жумуштарды/кызматтарды аткаруучунун милдеттенмелеринин аткарылышын камсыздоо.

Төлөм гарантиясы - берүүчүнүн/жумуштарды/кызматтарды аткаруучунун берүүлөр/ иштер/ кызмат көрсөтүүлөр үчүн өз убагында камсыздоодогу пайдасына сатып алуучунун/тапшырык берүүчүнүн тапшырыгы боюнча берилген гарантия.

Гарантия максаты: берүүчүнүн/аткаруучунун алдындагы сатып алуучунун/тапшырык берүүчүнүн милдеттенмелеринин аткарылышын камсыздоо.

**ЭЛДИК
БАНК**

Гарантиялар

Бажы гарантиясы – Банктын бажы алымдарын, жыйымдарын жана бажы органдарынын алдындагы башка милдеттенмелерди төлөөнү камсыздоо милдеттенмеси.

Гарантиянын максаты: Бажы гарантиясы импорттоочу ишканаларга бажы төлөмдөрүн жана бажы органдары тарабынан талап кылынган чыгашалардын, айып пул санкцияларынын ж.б. суммаларын камсыздоого берилет.

Контр - гарантия (түз эмес, кыйыр) - Принципалдын өтүнүчү боюнча Бенефициарга ушул Банк тарабынан берилүүчү тике гарантияны камсыздоо максатында башка Банктын, анын ичинде, чет өлкөлүк банктын пайдасына Банк тарабынан берилиши мүмкүн болгон гарантия.

Гарантиянын максаты: берүүчүнүн/аткаруучунун өлкөсүнөн башка өлкөдө жайгашкан сатып алуучунун/тапшырык берүүчүнүн алдында берүүчүнүн/аткаруучунун милдеттенмелерин аткарууну камсыздоо.

**ЭЛДИК
БАНК**

Гарантиялар

Банктык гарантиялар - милдеттенмелердин аткарылышын камсыз кылуунун каражаты

Импорттоочулар үчүн

- «Элдик Банк» ААК тарабынан гарантиялардын ар кандай түрлөрүн чыгаруу жана башка өлкөлөрдүн банктары тарабынан гарантияларды чыгарууну камсыз кылуу.
- Контр - гарантияларды чыгаруу
- **Гарантияларга макул болуу.**
- Импорттоочу үчүн «Элдик Банк» ААКнун гарантиясын пайдаланууда кыйла жеңилдетилген шарттарда контракт түзүү мүмкүнчүлүгү, атап айтканда:
- сатуучу менен эсептешүүдө аванс төлөөгө жол бербөө ыкмасы.
- контракт боюнча кийинкиге калтырылган төлөмдү алуу (товардык кредит).

Экспорттоочулар үчүн:

- «Элдик Банк» ААК тарабынан гарантиялардын ар кандай түрлөрүн чыгаруу жана башка өлкөлөрдүн банктары тарабынан гарантияларды чыгарууну камсыз кылуу.
- Чет өлкө банктарынын контр-гарантиялары боюнча тике гарантияларды берүү.
- **Гарантияларга макул болуу.**
- Экспорттоочунун контракт боюнча төлөмдү алууга ишеними.
- Экспорттоочунун атаандаштык позициясын күчөтүү жана эсептешүүлөрдү камсыздоо катары банктык гарантияларды колдонууда сатуу рыногун кеңейтүү мүмкүнчүлүгү.

Сооданы каржылоо деген эмне?

Сооданы каржылоо – кардарлардын тышкы соода операцияларын “Элдик Банк” ААК тарабынан чет өлкө банктардан тартылуучу банктар аралык кредит каражаттарынын эсебинен, банкка эл аралык финансы институттары тарабынан ачылган кредиттик линиялардын эсебинен жана документардык инструменттерди, негизинен, аккредитивдерди жана гарантияларды пайдалануу аркылуу каржылоо.

Кардарлардын тышкы соода операциялары деп салттуу түрдө товарларды же кызмат көрсөтүүлөрдү импорттоо же экспорттоо менен байланышкан контракт боюнча тараптардын ортосундагы чек аралар аралык эсептешүүлөрдү туюндурган операцияларды түшүнүүгө болот.

Потенциалдуу кардарлар.

Сооданы каржылоо алар үчүн кызыкчылыкты жаратышы мүмкүн болгон Банктын кардарлары – булар товарларды же кызмат көрсөтүүлөрдү экспорттоочулар же импорттоочулар. Сооданы каржылоо – бул экспорттук-импорттук иш-аракеттер менен алектенген ар кандай компанияны

**ЭЛДИК
БАНК**

Сооданы каржылоо

**Документардык операциялардын түрлөрү жана сооданы каржылоо
инструменттери**

АКРЕДИТИВДЕР

Төлөмү менен аккредитивдер

Банкка документтерди көрсөтүү боюнча

Документтер боюнча төлөө мөөнөтү кийинкиге калтырылган

"Кызылдай убадалуу" аккредитивдер
башкалар

БАНКТЫК ГАРАНТИЯЛАР

Төлөм гарантиялары

Аванстык төлөмдү кайтаруу гарантиясы

Контракты аткаруу гарантиясы

Тендердик гарантиялар
башкалар

СООДАНЫ КАРЖЫЛОО:

Кыска мөөнөттүү сооданы каржылоо:

экспортко чейинки каржылоо

импортту каржылоо

Документардык аккредитивдерди пайдалануу менен каржылоо:
АКШ долларында, евродо, сомдо көрсөтүлгөн аккредитивдер
боюнча посткаржылоо.

Төлөмдүн кийинкиге калтырылган аккредитивдери

Орто жана узак мөөнөттүү сооданы каржылоо:

Экспорттук Кредиттик Агенттиктердин гарантиясы менен
каржылоо

Чет өлкө банктарынын жана эл аралык финансы
институттарынын банк үчүн ачышкан кредиттик линияларынын
чегинде каржылоо.

Документардык аккредитивдерди пайдалануу менен сооданы каржылоо:

Аккредитивдер контракттар боюнча эсептешүү формасы катары гана эмес, тышкы соода операцияларын каржылоону уюштуруу куралы катары да ыңгайлуу жана кеңири маалым (популярдуу).

Кыска мөөнөттүү сооданы каржылоо инструменттеринин ичинен эң популярдуусу болуп **посткаржылоо менен**, б.а. төлөө мөөнөтүн кийинкиге калтыруу менен **аккредитивдер** саналат.

Бул багыт импорттук операцияларды жүзөгө ашырган жана 1 жылга чейинки мөөнөткө банктык ресурстарды тартууга мажбур болгон компаниялар үчүн өзгөчө кызыгууну жаратат.

Аккредитив боюнча посткаржылоо – бул алдын ала белгиленген мөөнөткө кредит, «Элдик Банк» ААК аны өзүнүн кардарына өз каражаттарынын, банк үчүн ачылган кредиттик линиялардын эсебинен жана экспорттук-кредиттик агенттиктердин (ЭКА) камсыздандыруусу астында берет.

Посткаржылоо менен аккредитив салттуу банктык кредиттөөгө салыштырмалуу бир катар артыкчылыктарга ээ:

Банк тарабынан чет өлкөлүк өнөктөш банктардан арзаныраак каржы ресурстарды тартуунун эсебинен кардар үчүн кыйла төмөн нарк. Эсептешүүлөрдүн аккредитив формасынын бардык артыкчылыктарын пайдалануу жана контракттар боюнча эсептешүүлөрдө аванстык төлөмгө жол бербөө мүмкүнчүлүгү. Банк тарабынан эсептешүүлөрдү камсыздоо жана тартипке келтирүү, берүү (поставка) графигине контроль жүргүзүү.

Чет өлкөлүк берүүчүлөр менен операцияларды жүргүзүүдө валюта жана коммерциялык тобокелдиктерди төмөндөтүү.

Экспортко чейинки каржылоо – бул товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү бир өлкөдөн экинчи өлкөгө экспорттоо менен байланышкан тышкы соода ишин жүзөгө ашыруучу кардарлар үчүн максаттуу каржылоо (адатта 1 жылдан ашпаган мөөнөткө).

Чет өлкө банктарынан колдогу кредиттик линиялардын чегинде экспорттук кардарларга экспорттук продукцияны өндүрүүнү каржылоо жана/же мындай өндүрүш үчүн материалдарды, комплекттөөгө керектүүлөрдү ж.б. сатып алуу үчүн кредиттерге жана кредиттик линияларга байланыштуу экспортко чейинки каржылоо инструменттери катары сунушталат.

Экспортко чейинки каржылоо биздин кардарларга өндүрүштүк циклди өздүк жүгүртүү каражаттарын башка жакка бурбастан бүтүрүүгө мүмкүндүк берет.

Кардар үчүн каржылоо чени Чет өлкөлүк банктын тиешелүү ченинен жана «Элдик Банк» ААКнын ченинен түзүлөт.

Сооданы каржылоонун артыкчылыктары:

ИМПОРТ ҮЧҮН

- Салттуу банктык кредитке салыштырмалуу наркы кыйла төмөн болгон кредиттик каражаттарды чет өлкө финансы институттарынан бир топ арзаныраак кредиттик ресурстарды тартуунун эсебинен алуу.
- Жүгүртүү каражаттарын үнөмдөө.
- Сатып алынуучу импорттук продукциянын көлөмүн көбөйтүү жана бизнести өнүктүрүү мүмкүнчүлүгү.
- Капиталдык багыттагы товарларды (жабдууларды ж.б.) 1 жылдан же андан көп жылга сатып алууда каржылоо мөөнөттөрүн көбөйтүү.
- Тиешелүү документардык инструменттердин артыкчылыктарын пайдалануу (биринчи кезекте документардык аккредитив).

ЭКСПОРТТООЧУ ҮЧҮН

- Салттуу банктык кредиттөөгө салыштырмалуу кредиттик ресурстардын наркын чет өлкө финансы институттарынан бир топ арзаныраак кредиттик ресурстарды тартуунун эсебинен төмөндөтүү.
- Жүгүртүү каражаттарын үнөмдөө.
- Берилген кредитти экспорттон алынган каражаттын эсебинен төлөө мүмкүнчүлүгү.
- Сатып өткөрүү рыногун кеңейтүү жана сатуу көлөмүн көбөйтүү мүмкүнчүлүктөрү.
- Рынокто атаандаштык позициясын бекемдөө.
- Тиешелүү документардык инструменттердин артыкчылыктарын пайдалануу.
- Банктын, ошондой эле, анын чет өлкөлүк өнөктөштөрүнүн кардарлардын долбоорлорун ишке ашырууга катышуусу биздин кардарлардын чет өлкөлүк контрагенттер менен болгон мамилелерин өнүктүрүүгө жана чыңдоого көмөктөшөт жана көп учурларда аларга чет өлкөлүк контрагенттер менен кыйла ыңгайлуу шарттарда контракттарды түзүүлөрүнө мүмкүндүк берет.

**ЭЛДИК
БАНК**

Сооданы каржылоо

Продукттар же тарифтер боюнча кошумча кеп-кеңеш алуу үчүн “Элдик Банк” ААКнун Экспорт жана сооданы каржылоо башкармалыгынын кызматкерлерине кайрылсаңыздар болот.

Байланышуу үчүн телефондор: 58 01 26(2640), 58 01 26 (2641)

e-mail: E.Mirlan@rsk.kg, M.Asankojoeva@rsk.kg